

Orijinal Araştırma / Original Article

Bedensel Engelli Sporcuların Spora Katılımın Önündeki Zorlanmaları ve Motivasyonlarının İncelenmesi

Burcu Güvendi¹, Damla Karahasan², Hüseyin Serdar Bozat³, Bilal Karakoç³, Tayfun Kara⁴¹Yalova Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Sağlık Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yalova, Türkiye²Yalova Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Yalova, Türkiye³Yalova Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Hareket ve Antrenman Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yalova, Türkiye⁴Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş, Türkiye

Cite this article as: Güvendi, B., Karahasan, D., Bozat, H.S., Karakoç, B., Kara, T. (2025). Bedensel engelli sporcuların spora katılımın önündeki zorlanmaları ve motivasyonlarının incelenmesi. *Research in Sports Science*, 15, 0006, doi:10.5152/rss.2025.25006.

Bu konu hakkında neler biliniyor?

- Engelli bireylerin kendini ifade edebilme, benlik saygısı ve problemlerle baş edebilme gibi pek çok pozitif duyguları spor yoluyla geliştirdiği bilinmektedir.
- Bedensel engelli sporcular sporu yaşamlarının merkezine koymuş olup sporla birlikte yaşamdan zevk almaya çalışırken, karşılaştıkları zorluklarının üstesinden gelmelerine de önemli katkıda bulunabilir.
- Engelli bireylerin topluma uyum sağlamaları açısından spor önemli bir deneyim aracı olarak tanımlanmaktadır.
- Bu yüzden spor ortamındaki karşılaştıkları zorlukların belirlenmesi onlarla baş edebilmeleri açısından kritik öneme sahiptir.
- Karşılaşılan zorluklarla baş edebilmek onların motivasyonlarını artırabilir ve fiziksel ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlayabilir.

Bu çalışma bu konuya ne katıyor?

- Sporcuların motivasyonlarını etkileyen faktörlerin, problem çözme becerileri ya da stresle başa çıkma stratejileri gibi konuları üzerine yapılmış birçok çalışma olmasına rağmen engelli bireylerin spora katılımında karşılaştıkları sorunların belirlenmesi ve bunların motivasyonları ile ilişkisinin araştırıldığı çalışma sınırlıdır.

Öz

Bu çalışmanın amacı bedensel engelli sporcuların spora katılımın önündeki zorlanmaları ve motivasyonlarının incelenmesidir. Araştırmaya yaş ortalamaları $31,16 \pm 11,96$ olan bireysel ve takım sporu yapan 46'sı milli toplamda 114 erkek sporcu katılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Yılmaz ve ark. (2021) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği ve Tekkurşun-Demir ve ark. (2018) tarafından geçerlik güvenilirlik çalışması yapılan Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise betimleyici istatistiklerin yanı sıra verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş olup veri setinin normal dağılıma uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle verilerin analizinde Mann-Whitney U Testi, Kruskal-Wallis Testi ve Spearman Korelasyon Test teknikleri kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeğinin içsel ve dışsal motivasyon alt boyutları engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülürken motivasyonsuzluk ile spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sporcuların millilik durumlarına, yaşlarına, spor yıllarına ve branşlarına göre ölçeklerin alt boyutlarında anlamlı farklılık görülmemiştir. Sonuç olarak engelli sporcuların içsel ve dışsal motivasyonlarının artması spora katılımın önündeki zorlanmaları azalttığı motivasyonsuzluğun da zorlanmaları artırdığı söylenebilir. Ayrıca elde edilen sonuçlara göre engelli bireylerin spora katılım motivasyonları ile spora katılımın önündeki zorlanmalarını ne yaşlarının ne de branşlarının farklılaştırmadığı tespit edilmiştir. Bu bakımdan engelli bireylerin spor yapmalarını zorlaştıran unsurlarla daha rahat baş edebilmeleri için; yaşları, spor tecrübeleri, branşları ne olursa olsun, her zaman motivasyonlarının yüksek tutulması önemli bir faktördür diyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Bedensel Engelli, motivasyon, zorlanma

Examination of the Difficulties and Motivations of Physically Disabled Athletes in Front of Participation in Sports

Abstract

The aim of this study is to examine the difficulties and motivations of physically disabled athletes in participating in sports. A total of 114 male athletes, 46 of whom were national athletes, with an average age of 31.16 ± 11.96 , who were engaged in individual and team sports, participated in the study. In order to collect data in the study, the Difficulties in Participation in Sports in Disabled Individuals Scale, the validity and reliability study of which was conducted by Yılmaz et al. (2021), and the Motivation for Participation in Sports in Disabled Individuals Scale, the validity and reliability study of which was conducted by Tekkurşun-Demir et al. (2018), were used. In the analysis of the data, in addition to descriptive statistics, the skewness and kurtosis values of the data were examined and it was determined that the data set did not conform to normal distribution. For this reason, Mann-Whitney U Test, Kruskal-Wallis Test, and Spearman Correlation Test techniques were used in the analysis of the data. According to the findings, it was found that there was a negative significant relationship between the intrinsic and extrinsic mo-

- *Bedensel engelli bireyler topluma uyum sağlamaya ve yaşam kalitelerini arttırmaya çalışırken karşılaştıkları sorunlarla spora katılımdaki motivasyonlarını düşürebilir.*
- *Bu çalışma bedensel engelli bireylerin spora katılım önündeki zorlanmaların neler olduğunu belirlenmesine ve onlarla baş edilebilmesine katkı sunmaktadır.*
- *Böylece engelli sporcuların spora katılım motivasyonlarının artmasını sağlayacak faktörlerin öneminde dikkat çeken bulgular eklenmektedir.*

tivation sub-dimensions of the motivation to participate in sports in disabled individuals scale and the difficulties in participating in sports in disabled individuals scale, while there was a positive significant relationship between amotivation and the difficulties in participating in sports scale sub-dimensions. No significant differences were found in the sub-dimensions of the scales according to the athletes' nationality, age, sports years, and branches. As a result, it can be said that increasing the intrinsic and extrinsic motivation of disabled athletes reduces the difficulties in participating in sports, while lack of motivation increases the difficulties. In addition, according to the results obtained, it was determined that neither the age nor the branch of disabled individuals made any difference in their motivation to participate in sports and their difficulties in participating in sports. In this respect, it can be said that it is an important factor to keep the motivation of disabled individuals high at all times, regardless of their age, sports experience, and branches, so that they can more easily cope with the factors that make it difficult for them to do sports.

Keywords: Physically disabled, motivation, strain

Giriş

Doğanın en gözlemlenebilir gerçeklerinden biri, insanlar arasındaki bireysel farklılıklardır. Bu farklılıklar fiziksel, sosyal, ruhsal ve zihinsel özelliklerdir (İlhan ve Esentürk, 2015). Engel bireyin yaşamını olumsuz yönde etkileyen bir faktördür (Tekkurşun Demir vd., 2018). Bireyler için bedensel aktivite sosyal ve zihinsel olarak değerli bir yere sahipken bu özel gereksinimli bireyler için daha da değerli bir yere sahiptir (Esatbeyoğlu & Karahan, 2014). Her bireyin spor yapma ayrıcalığı bulunmaktadır. Spor, engelli bireyler için birçok noktada etkili bir araç olabilmekte ve engelleri sebebiyle oluşan yetersizlik durumuna karşın sunacağı artılar oldukça fazladır (Kılıç, 2024). Spor bedensel engelli bireylerin sosyalleşmesine, ailesi ve arkadaşları gibi sosyal çevresi ile etkili iletişim becerilerini geliştirmesine ve daha yüksek özgüven gibi duygulara sahip olmasını sağlayabilir (Kabasakal, 2007). Spor, insanların belli başlı uyulması gereken kuralları dahilinde bedensel aktivitelerini, motorsal yetilerini çevresel ve psikolojik eylemlerini daha iyi duruma getiren hem fizyolojik hem de biyolojik olarak gelişimini amaçlayan bir olgudur (İnal, 2000). Spora katılan bireylerde görülen olumsuz ve saldırgan davranışlar ve tek başına kalma hissi en az seviyeye inmektedir. Bireyin zihinsel tepkilerinde yükselme gözlemlenirken bireydeki bedensel ve metabolik ilerleme desteklenmiş olur (Kaya, 2003). Yapılan spor veya fiziksel aktiviteyle birlikte bireyde cesaret artışı olur. Birey sportif etkinliğin biçimine göre bireysel ya da grup olarak spor ortamında hangi davranışlarda bulunacağına dair olumlu emareler gelişir (Yılmaz, 2019). Spora karşı ilginin ve eğilimin dayanağını temel olarak motivasyonel faktörler oluşturmaktadır. Süreç içerisinde değişebilen bu faktörler ve aynı zamanda farklı boyutlarda kazanabilmektedir. Bireylerin spora katılımında, spora başlamasında veya devam etmesi noktasında devamlı olarak değişimi mümkün olan motivasyonel faktörlerin birbirinden ayrı şekilde gelişim gösteren bireyler için önemli katkısı bulunmaktadır (Tekkurşun Demir & İlhan, 2020). Özel gereksinimli bireylerin spora katılmalarında ve spordan yarar sağlamalarını destekleyen anahtar etmenlerden biri de motivasyondur (Emamvirdi vd., 2020). Motivasyon insanların harekete geçmesini sağlayan ve sosyal çevresinden veya kendinden meydana gelen güdü olarak tanımlanmaktadır (Tutar, 2018). İnsanlar spora katılım için çeşitli güdülenme kaynağına sahip olabilmektedirler. Bahsi geçen bu kaynaklar ise içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk olarak bilinmektedir. Kişinin sportif etkinliklere dahil olması sonucunda neşeli hissetmesi, ferahlık bulması içsel motivasyon olarak tanımlanırken madalya, kupa, ceza gibi etmenler de dışsal motivasyonu oluşturan faktörlerdir. Bireyin yaptığı sporun yararlarını ve yaşantısına olan etkisini algılayamadığı, örneğin psikolojik olarak veya sağlık yönünden olumlu etkilerini anlayamadığı durumlarda motivasyonsuzluk kaynağından etkilendiği söylenebilir (Tekkurşun Demir & İlhan, 2019). Bireyler güdülenirken içsel ve dışsal olarak güdülenebilir veya güdülenmeyebilir. Engelli bireylerin sportif etkinliklere katılmasında sosyal ve çevresel birtakım problemler ile karşı karşıya kaldığı bilinmektedir (Sural, 2023). Engelli bireylerin sportif faaliyetlere ve diğer aktivitelere katılmasında en belirgin problemler ve engeller genellikle bireylerin engel durumları, ekonomik sorunlar, motivasyonel eksiklik ve zihinsel faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Vanner vd., 2008). Ayan ve Ergin (2017) özel gereksinimli bireylerin sportif etkinliklere katılımının önüne geçen sosyal engellerden birini de aile engelini olduğunu söylemiştir. Engelli bireylerin aileleri tarafından fiziksel aktivitelere katılımlarının desteklenmesi, engelli bireylerin sportif ve fiziksel aktivitelere katılma arzusunu çoğaltacaktır (İnce, 2017). Sotiriadou ve Wicker (2014) bedensel engelli bireylerin fiziksel etkinliklere katılım hareketlerini inceledikleri çalışmada engelli bireylerin cinsiyetlerinin, yaşlarının ve eğitim durumlarının fiziksel aktivitelere katılımda önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Her bireyin spora katılmasının ya da bırakmasının ardında farklı motivasyon kaynakları ya da engeller olabilir. Bunun yanında motivasyon kaynaklarının spor yılı, branş, millilik durumu ve yaş gibi faktörlere göre farklılıklar gösterdiği de söylenebilir. Motivasyon kaynaklarının ve spora katılım önündeki zorlanmaların bilinmesi, başarılı sporcuların yetiştirilmesi için antrenörler için ve çocuklarının gelişimini desteklemesinde aileler için oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı bedensel engelli sporcuların spora katılımın önündeki zorlanmaları ve motivasyonlarının incelenmesidir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli ise değişkenler arasındaki ilişkileri ve bu değişkenlerin bir arada sergiledikleri varlığı veya derecesini belirlemeyi amaçlamıştır (Karasar, 2012).

Araştırma Grubu

Araştırmaya Yalova ilinde spor yapan yaş ortalamaları $31,16 \pm 11,96$ olan, okçuluk, tekerlekli sandalye basketbolu, atıcılık, bilek güreşi, para badminton, ampute futbol, yüzme, para-tekvando sporu yapan 46'sı milli toplamda 114 erkek engelli sporcu katılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları katılımcıların bir kısmına google formlar aracılığıyla internet üzerinden ulaştırılırken, bir kısmına ise yüz yüze ulaştırılmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formunun yanında engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği ve engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği kullanılmıştır.

Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyon Ölçeği: Bedensel, işitme ve görme engelli bireylerin spora katılım motivasyon kaynaklarını belirlemeye yönelik Tekkurşun Demir ve ark. (2018) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçek 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek İçsel Motivasyon, "Dışsal Motivasyon" ve "Motivasyonsuzluk" olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. İçsel motivasyon bireyin eğlence, keyif ve başarı elde etme arzusu gibi nedenlerden dolayı spora katılım sağladığı güdülenme şekli olarak ifade edilmektedir. Dışsal motivasyon spora katılımın kazanç, övgü ve ödül gibi nedenlerden dolayı olduğu güdülenme şekli olarak ifade edilmektedir. Motivasyonsuzluk spora katılımın nedeninin bilinmediği durumlarda oluşan güdülenme şekli olarak ifade edilmektedir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı toplamda 0,82 olarak hesaplanırken alt boyutlar olan içsel motivasyon için 0,94; dışsal motivasyon için 0,84 ve motivasyonsuzluk için 0,88 olarak hesaplanmıştır.

Engelli Bireylerde Spora Katılımdaki Zorlanmalar Ölçeği: Engelli bireylerin spora katılımının önündeki zorlanmaları geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmek amacıyla Yılmaz ve ark. (2021) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçek 14 madde ve Çevresel Zorlanma, Farkındalık ve Duyuşsal Kaçınma olmak üzere üç alt

boyuttan oluşmaktadır. Duyuşsal kaçınma, bireyin duygusal olarak karşı karşıya kalabileceği olumsuz durumlardan kaçınması olarak ifade edilmektedir. Farkındalık, bireyin spora katılım özelindeki bütün hususlar hakkındaki farkındalığı olarak ifade edilmektedir. Çevresel zorlanma, bireyin çevresinden dolayı meydana gelen zorlanmalar olarak ifade edilmektedir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı toplamda 0,91 olarak hesaplanırken alt boyutlar olan çevresel zorlanma için; 0,88; farkındalık için; 0,86 ve duyuşsal kaçınma için 0,79 olarak hesaplanmıştır.

Araştırma Yayın Etiği

Verilerin uygulanabilmesi için Yalova Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun (Tarih: 14.03.2025, Sayı: 9) kararı ile çalışmanın etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Veri Analizi

Araştırmada verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş olup veri setinin parametrik dağılıma uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle verilerin analizinde betimleyici istatistikler ile birlikte Spearman Korelasyon Testi, Kruskal Wallis H Testi ve Mann-Whitney U Test teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular

Bedensel engelli sporcuların spora katılımın önündeki zorlanmaları ve motivasyonlarının incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen analiz sonuçları aşağıdaki gibidir (Tablo 1).

Tablo 1'de elde edilen bulgulara göre, engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeğinin içsel ve dışsal motivasyon alt boyutları ile engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülürken motivasyonsuzluk ile spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$)

Tablo 2'de elde edilen bulgulara bakıldığında, engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarında ve engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeğinde spor branşına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. ($p > .05$)

Tablo 3'te sporcuların millilik durumuna göre engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarında ve engelli bireylerde

Tablo 1. Engelli bireylerde spora katılım motivasyon ölçeği alt boyutları ile engelli bireylerde spora katılımdaki zorlanmalar ölçeği Spearman Korelasyon testi analizi sonuçları

Değişkenler	Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği					
		Duyuşsal Kaçınma	Farkındalık	Çevresel Zorlanma	Zorlanma Toplam	
Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği	İçsel Motivasyon	r	-,268**	-,291**	-,290**	-,295**
		p	.004	.002	.002	.001
		N	114	114	114	114
	Dışsal Motivasyon	r	-,192*	-,289**	-,237*	-,247**
		p	.041	.002	.011	.008
		N	114	114	114	114
Motivasyonsuzluk	r	,438**	,383**	,287**	,402**	
	p	.000	.000	.002	.000	
	N	114	114	114	114	

* $p < .05$.

Tablo 2.*Spor branşlarının göre engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği ve engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği Mann-Whitney U testi analizi sonuçları*

Değişkenler		Branş	N	Ort/Sıra Değ. Ort.	Z	U	p
Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği	İçsel Motivasyon	Takım	96	58,41 ± 5607,50	-,690	776,500	.490
		Bireysel	18	52,64 ± 947,50			
	Dışsal Motivasyon	Takım	96	57,57 ± 5527,00	-,055	857,000	.956
		Bireysel	18	57,11 ± 1028,00			
Motivasyonsuzluk	Takım	96	58,89 ± 5653,50	-1,054	730,500	.292	
	Bireysel	18	50,08 ± 901,50				
Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği	Duyuşsal Kaçınma	Takım	96	58,19 ± 5586,00	-,536	798,000	.592
		Bireysel	18	53,83 ± 969,00			
	Farkındalık	Takım	96	56,90 ± 5462,00	-,459	806,000	.646
		Bireysel	18	60,72 ± 1093,00			
	Çevresel Zorlanma	Takım	96	56,14 ± 5389,50	-1,022	733,500	.307
		Bireysel	18	64,75 ± 1165,50			
	Ölçek Toplam Puan	Takım	96	56,78 ± 5450,50	-,541	794,500	.588
		Bireysel	18	61,36 ± 1104,50			

P > .05.

4

spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. ($p > .05$).

Tablo 4'te yaş gruplarına göre her iki ölçeğin alt boyutlarında da istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. ($p > .05$).

Tablo 5'te spor yılına göre engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarında ve engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. ($p > .05$).

Sonuç

Özel gereksinimli bireylerin yaşamlarında karşı karşıya kaldıkları zorlu süreçlerin üstesinden gelebilmek için spor önemli bir anahtardır.

Esatbeyoğlu ve Karahan (2014) yapmış oldukları araştırmada engelli bireylerin spora katılımında psikolojik, fiziksel, kişisel ve sosyal olarak zorlanmalar yaşanabileceğini belirtmiştir. Spor, özel gereksinimli bireylerin toplum içine karışma aşamasında da yardımcı olurken, zorlukları aşma noktasında da aynı görevi görebilmektedir (Kılıç, 2024). Şirinkan ve diğerlerinin, (2010) sporu özel gereksinimli bireylerin durağan bir yaşantıdan çıkıp hareketli olmaktan keyif almalarını ve bunu yaparken neşeli olmalarını sağlayan bir araç olduğu şeklinde ifade etmiştir. Chinn ve diğerlerinin, (2006) yapmış oldukları araştırmada fiziksel aktiviteye katılımın önündeki engeller olarak katılımcıların fiziksel aktiviteden hoşlanmama, fiziksel aktiviteye katılım sağlayacak arkadaş veya partner bulamama, kişisel sağlık problemleri gibi nedenlerin olduğunu tespit etmiştir. Çil ve ark., (2023) tarafından yapılan çalışmada, engelli bireylerin sporda karşılaştığı zorluklar; ulaşım araçlarının ihtiyaçlara uygun olmaması, spor salonları, soyunma

Tablo 3.*Katılımcıların millî sporculuk durumlarına göre engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği ve engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği Mann-Whitney U testi analizi sonuçları*

Değişkenler		Millilik	N	Ort/Sıra Değ. Ort.	Z	U	p
Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği	İçsel Motivasyon	Evet	46	61,96 ± 2850,00	-1,201	1359,000	.230
		Hayır	68	54,49 ± 3705,00			
	Dışsal Motivasyon	Evet	46	61,93 ± 2849,00	-1,189	1360,000	.234
		Hayır	68	54,50 ± 3706,00			
Motivasyonsuzluk	Evet	46	53,51 ± 2461,50	-1,077	1380,500	.281	
	Hayır	68	60,20 ± 4093,50				
Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği	Duyuşsal Kaçınma	Evet	46	51,34 ± 2361,50	-1,713	1280,500	.087
		Hayır	68	61,67 ± 4193,50			
	Farkındalık	Evet	46	59,15 ± 2721,00	-,447	1488,000	.655
		Hayır	68	56,38 ± 3834,00			
	Çevresel Zorlanma	Evet	46	60,96 ± 2804,00	-,926	1405,000	.355
		Hayır	68	55,16 ± 3751,00			
	Ölçek Toplam Puan	Evet	46	57,65 ± 2652,00	-,041	1557,000	.968
		Hayır	68	57,40 ± 3903,00			

p > .05.

Tablo 4.

Yaş gruplarına göre engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği ve engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği Kruskal–Wallis testi analizi sonuçları

Değişkenler		Yaş	N	Ort	X ²	p		
Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği	İçsel Motivasyon	18–22	30	64,10	1,859	.395		
		23–27	24	57,58				
		28 ve üzeri	60	54,17				
	Dışsal Motivasyon	18–22	30	65,32			2,321	.313
		23–27	24	54,92				
		28 ve üzeri	60	54,63				
	Motivasyonsuzluk	18–22	30	62,55			3,341	.180
		23–27	24	64,48				
		28 ve üzeri	60	52,18				
Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği	Duyuşsal Kaçınma	18–22	30	50,55	2,003	.367		
		23–27	24	58,98				
		28 ve üzeri	60	60,38				
	Farkındalık	18–22	30	50,05	2,206	.332		
		23–27	24	61,58				
		28 ve üzeri	60	59,59				
	Çevresel Zorlanma	18–22	30	56,42	,722	.697		
		23–27	24	62,54				
		28 ve üzeri	60	56,03				
	Ölçek Toplam Puan	18–22	30	52,60	1,073	.585		
		23–27	24	61,63				
		28 ve üzeri	60	58,30				

P > ,05.

odaları ve tuvaletlerin engelli bireylere uygun şekilde yapılmış olması ve devalı olarak spor yapabilmek için aile üyelerinin yardımına ihtiyaç duydukları şeklinde tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan özel gereksinimli engelli sporcuların branşları ile spora katılım motivasyonu ölçeği ve spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu çalışma ile benzer olarak Yılmaz (2019) çalışmasında araştırmaya katılan sporcuların branşları ile spora katılım güdüsü arasında farklılık olmadığını gözlemlemiştir. Ancak Tekkurşun Demir ve İlhan (2020) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise içsel motivasyon alt boyutunda sportif fiziksel aktivite yapan bedensel engelli sporcuların puan ortalamalarının görme engelli ve işitme engelli sporculara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tekkurşun Demir ve İlhan (2019) görme engelli sporcular hakkında yapmış oldukları çalışmada, içsel motivasyon boyutunda judocuların haltercilere göre dışsal motivasyon boyutunda ise judocuların goalball branşı ile ilgilenenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamaya sahip olduklarını tespit etmişlerdir.

Araştırmaya katılan engelli sporcuların yaş değişkenine göre spora katılım motivasyonu ölçeği ve spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Araştırmamızla paralel olarak Yılmaz (2019) ise yapmış olduğu çalışmada bedensel engelli sporcuların yaşları ile spora katılım güdülerini arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Avcı ve diğerlerinin, (2024) ise yaptıkları çalışma sonucunda engelli bireylerin spora katılım motivasyonları ölçeğinin tüm alt boyutlarında yaş değişkeninde anlamlı fark olmadığı belirtilmiştir. Araştırmamızdan farklı olarak Eliöz ve Yılmaz (2022) yaptıkları çalışmada engelli bireylerin yaşlarına göre spora

katılım motivasyonları değerlendirildiğinde spora katılım motivasyonu ölçeğinin tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğunu belirlerken, bu farklılığın içsel ve dışsal motivasyon alt boyutlarında 18–24 yaş lehine iken motivasyonsuzluk alt boyutunda 31–40 yaş arası lehine olduğunu söylemiştir. Tekkurşun Demir ve İlhan (2019) görme engelli sporcular üzerine yapmış oldukları çalışmada yaş değişkeni ile spor katılım motivasyonu ölçeği alt boyutu olan içsel motivasyon alt boyutu ile yaş değişkeni arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı farklılık olduğunu belirtmiştir.

Sporcuların millilik değişkenine göre spora katılım motivasyonu ölçeği ve spor katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmadan farklı olarak Emamvirdi ve ark., (2020) araştırmalarında katılımcıların millik durumlarına göre spora katılım motivasyonlarında, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk alt boyutlarında milli sporcular lehine anlamlı farklılık olduğunu belirtmiştir. Başka bir çalışmada ise Kılıç (2024) milli sporcuların içsel ve dışsal motivasyonlarının milli olmayan sporculara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Tekkurşun Demir ve İlhan (2020) tarafından yapılan çalışmada ise araştırmaya katılım sağlayan bedensel engelli milli sporcuların motivasyon skor ortalamalarının kendi yararlarına yüksek ve anlamlı düzeyde olduğu ve bedensel engelli milli sporcuların milli olmayan bedensel engelli sporculara kıyasla, sosyal olarak çevresinde bulunanlar tarafından takdir ve tebrik almak, madalya, ödül, kupa kazanmak, kişisel olarak ün elde etmek gibi sebeplerle spora katılım gösterdiği görülmüştür.

Araştırmaya katılan sporcuların spor yıllarına göre spora katılım motivasyonu ölçeği ve spor katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Araştırmamızdan farklı

Tablo 5.

Katılımcıların spor yıllarına göre engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlamalar ölçeği ve engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği Kruskal Wallis testi analizi sonuçları

Değişkenler		Spor Yılı	N	Ort	X ²	p
Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği	İçsel Motivasyon	1-3	14	56,46	3,008	.390
		4-6	22	47,09		
		7-9	12	59,04		
		10 ve üzeri	66	60,91		
	Dışsal Motivasyon	1-3	14	52,18	1,637	.651
		4-6	22	52,98		
		7-9	12	65,79		
		10 ve üzeri	66	58,63		
	Motivasyonsuzluk	1-3	14	57,96	,560	.906
		4-6	22	55,25		
		7-9	12	63,71		
		10 ve üzeri	66	57,02		
Engelli Bireylerde Spora Katılımın Önündeki Zorlanmalar Ölçeği	Duyuşsal Kaçınma	1-3	14	51,50	4,476	.214
		4-6	22	66,84		
		7-9	12	44,50		
		10 ve üzeri	66	58,02		
	Farkındalık	1-3	14	48,00	4,948	.176
		4-6	22	62,11		
		7-9	12	42,25		
		10 ve üzeri	66	60,75		
	Çevresel Zorlanma	1-3	14	54,96	3,299	.348
		4-6	22	63,80		
		7-9	12	43,04		
		10 ve üzeri	66	58,57		
Ölçek Toplam Puan	1-3	14	52,68	5,469	.140	
	4-6	22	65,75			
	7-9	12	39,33			
	10 ve üzeri	66	59,08			

p > .05.

olarak Kılıç (2024) çalışmasında spor yılı ile spora katılım motivasyonu ölçeği içsel motivasyon ve motivasyonsuzluk alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre 4-6 yıl arası spor deneyimi olan engelli sporcuların içsel motivasyon seviyeleri diğer yıllara kıyasla daha düşükken motivasyonsuzluk alt boyutunda ise 4-6 yıl spor deneyimi olanların motivasyonsuzluk seviyelerinin diğer yıllara kıyasla daha yüksek olduğunu görülmüştür. Tekkurşun Demir ve İlhan (2020) araştırmaya katılan bedensel engelli sporcuların spor yaşları artıkça motivasyonsuzluk skorlarının azaldığı başka bir deyişle spora başlama, spora devam etme ve neden spor yaptıklarına dair farkındalıklarının düştüğünü belirtmiştir. Başka bir çalışmada ise Sural (2023) araştırmaya katılan bedensel engelli öğrencilerin spor deneyimi değişkenine göre spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği farkındalık, duyuşsal kaçınma, ve çevresel zorlanma alt boyutlarında spor yapan bedensel engelli öğrencilerin lehine anlamlı fark olduğunu söylemiştir. Sural'a (2023) göre spor deneyimi olmayan bedensel engelli üniversite öğrencilerinin spora katılımında daha çok zorlandığı belirtilmiştir.

Araştırmada engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeğinin içsel ve dışsal motivasyon alt boyutları engelli bireylerde spora

katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği alt boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülürken motivasyonsuzluk ile spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre engelli sporcuların içsel ve dışsal motivasyonlarının artmasının spora katılımın önündeki zorlanmaları azalttığı motivasyonsuzluğun da zorlanmaları arttırdığı görülmüştür. Literatürde yapılan farklı çalışmalara bakıldığında ise Emamvirdi ve diğerlerinin (2020) yapmış oldukları araştırmada bedensel engelli sporcuların psikolojik esneklikleri iyileştikçe içsel motivasyonlarının yükseldiğini belirtirken yine aynı bedensel engelli sporcuların psikolojik esneklikleri iyileştikçe motivasyonsuzluk güdülerinde düşüş olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Meriç ve Turay (2020) tarafından yapılan çalışmada ise tekerlekli basketbol sporcularının yaşam kalitesi ile tekerlekli basketbol sporuna katılma motivasyonu arasında bir ilişkinin olmadığını ve tahmin edilenin tam tersine engelli sporcuların yaşam kalitelerinin, onların spora katılım güdüsünü etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Boz ve diğerlerinin (2024) yaşam doyumu ile "Dışsal Motivasyon" alt boyutu ile yüksek düzeyde pozitif yönlü, "Motivasyonsuzluk" alt boyutu ile düşük düzeyde negatif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak engelli sporcuların içsel ve dışsal motivasyonlarının artması spora katılımın önündeki zorlanmaları azalttığı motivasyon-suzluğun da zorlanmaları arttırdığı görülmüştür. Ayrıca elde edilen sonuçlara göre engelli bireylerin spora katılım motivasyonları ile spora katılımın önündeki zorlanmalarını ne yaşlarının ne de branşlarının farklılaştırmadığı tespit edilmiştir. Engelli bireylerin spor yapmalarını zorlaştıran unsurlarla daha rahat baş edebilmeleri için; yaşları, spor tecrübeleri, branşları ne olursa olsun, her zaman motivasyonlarının yüksek tutulması önemli bir faktördür diyebiliriz. Ayrıca spora katılımın önündeki zorlanmaları ve bu zorlanmaların nedenlerini anlayabilmek ve toplumdaki bilinci artırması adına farklı engel gruplarıyla nitel ve nicel araştırmalar yapılabilir. Engelli bireylerin sportif faaliyetlere katılımının artması için öncelikle sunulan imkanların iyileştirilmesi gerekmektedir. Engelli bireylerin spora katılımın önündeki zorlanmaların belirlenmesine yönelik nitel ve nicel olarak daha fazla araştırma yapılması zorlanmaların sebeplerinin belirlenmesini ve ilgili kurum ve kuruluşların gerekli önlemlerin almasını sağlayarak alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Veri ve Materyallerin Kullanılabilirliği: Bu çalışmanın bulgularını destekleyen veriler, talep üzerine sorumlu yazardan temin edilebilir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Yalova Üniversitesi'nden (Tarih: 14.03.2025, Sayı: 9) alınmıştır.

Katılım Onamı: Çalışmaya katılan tüm katılımcılardan yazılı onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – B.G.; Tasarım – H.S.B.; Denetleme – B.G.; Kaynaklar – B.K.; Malzemeler – T.K.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – B.K.; Analiz ve/veya Yorum – B.G.; Literatür Taraması – B.K.; Yazıyı Yazan – B.G.; Eleştirel İnceleme – T.K.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

Data Availability Statement: The data that support the findings of this study are available on request from the corresponding author.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Yalova University (Date: 14.03.2024, Number: 9).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from participants who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – B.G.; Design – H.S.B.; Supervision – B.G.; Resources – B.K.; Materials – B.K.; Data Collection and/or Processing – T.K.; Analysis and/or Interpretation – B.G.; Literature Search – B.K.; Writing Manuscript – B.G.; Critical Review – T.K.

Declaration of Interests: The authors have no conflict of interest to declare.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

Ayan, S., & Ergin, M. (2017). Özel gereksinimli bireylerin fiziksel aktivite programlarına katılımlarını engelleyen faktörlerin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 12(25).

- Aydın Avcı, M., Karacan, R., Pehlivan, A., Albayrak Kuruoğlu, M. Y., vd. (2024). Goalball sporcularında spora katılım motivasyonunun değerlendirilmesi. *Fenerbahçe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 3–15.
- Boz, E., Kul, M., & Çetintaş, Y. (2024). Milli takım düzeyindeki bedensel engelli para-karate sporcularının spora katılım motivasyonları ile yaşam kalite ve yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 19(1), 59–69. [CrossRef]
- Chinn, D. J., White, M., Howel, D., Harland, J. O. E., & Drinkwater, C. K. (2006). Factors associated with non-participation in a physical activity promotion trial. *Public Health*, 120(4), 309–319. [CrossRef].
- Çil, H., Yılmaz, B. H., & İlhan, E. L. (2023). Bedensel engelli sporcuların perspektifinden: Sporda özel gereksinimli bireyler. *Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(100. Yıl Özel Sayısı), 127–138. [CrossRef]
- Eliöz, M., & Yılmaz, Ö. (2022). Özel gereksinimli bireylerde spora katılım motivasyonunun incelenmesi. *Journal of Academic Social Sciences*, 130(130), 1–11. [CrossRef]
- Emamvirdi, R., Hosseinzadeh Asl, N. R., İlhan, E. L., & Çolakoğlu, F. F. (2020). Bedensel engelli sporcularda psikolojik esneklik ve spora katılım motivasyonu. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 271–281.
- Esatbeyoğlu, F., & Karahan, B. G. (2014). Engelli bireylerin fiziksel aktiviteye katılımlarının önündeki engeller. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 43–55. [CrossRef]
- İlhan, E. L., & Esentürk, O. K. (2015). Zihinsel engelli bireylerde sporun etkilerine yönelik farkındalık ölçeği (ZEBSEYFÖ) geliştirme çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(1), 19–36.
- İnal, A. (2000). *Beden eğitimi ve spor bilimine giriş*. Desen Ofset Matbaacılık.
- Ince, G. (2017). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynlerin spor ile ilgili görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(01), 109–124.
- Kabasakal, K. (2007). *Zihinsel engellilik, zihinsel, ruhsal, duygusal engellilik*. Lokomotif Medya, Ünimat Ofset Matbaası.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*, (23. Basım). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, M. (2003). *13-15 Yaş grubu spor yapan görme engellilerin statik ve dinamik denge etkinliklerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Kılıç, S. (2024). *18-35 yaş bedensel engelli sporcuların spora katılım motivasyonlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı.
- Meriç, S., & Turay, Ö. (2020). Tekerlekli sandalye basketbolcularının spora katılım motivasyonu ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 48, 433–450.
- Şirinkan, A., Şirinkan, S., & Çalışkan, E. (2010). Engellilerde beden eğitimi ve spor dersinin öğrenci bakış açısıyla değerlendirilmesi/Evaluation of physical education 73 and sport courses of disabled people from the viewpoints of students. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2).
- Sotiriadou, P., & Wicker, P. (2014). Examining the participation patterns of an ageing population with disabilities in Australia. *Sport Management Review*, 17(1), 35–48. [CrossRef]
- Sural, V. (2023). Bedensel engelli öğrencilerde spora katılımın önündeki zorlanmaların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(3), 1499–1513. [CrossRef]
- Tekkurşun Demir, G., & İlhan, E. L. (2019). Spora katılım motivasyonu: Görme engelli sporcular üzerine bir araştırma. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 157–170. [CrossRef]
- Tekkurşun Demir, G., İlhan, E. L., Esentürk, O. K., & Kan, A. (2018). Engelli bireylerde spora katılım motivasyon ölçeği (eskmö): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(1), 95–106.
- Tekkurşun Demir, G., & İlhan, E. L. (2020). Engelli sporcularda spora katılım motivasyonu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(1), 49–69. [CrossRef]
- Tutar, H. (2018). *Davranış bilimleri kavramlar ve kuramlar*. Seçkin Yayıncılık.
- Vanner, E. A., Block, P., Christodoulou, C. C., Horowitz, B. P., & Krupp, L. B. (2008). Pilot study exploring quality of life and barriers to leisure-time physical activity in persons with moderate to severe multiple sclerosis. *Disability and Health Journal*, 1(1), 58–65. [CrossRef]
- Yılmaz, D. (2019). *Bedensel engellilerin sosyo-ekonomik durumlarının spor yapma tercihlerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Yılmaz, S. H., İlhan, E. L., & Yarıyan, Y. E. (2021). Engelli bireylerde spora katılımın önündeki zorlanmalar ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(3), 315–332. [CrossRef]